

‘Raadsleden, u bent de baas, wijs slechte plannen af’

Als advocaat staat en stond hij vaak wijkorganisaties bij in hun strijd tegen gemeentelijke plannen. Nu treedt mr. Rupert van Heijningen aan als voorzitter van de Vrienden van Den Haag, een nette maar vasthoudende actiegroep die strijdt voor het behoud van het Haagse erfgoed.

Door Herman Rosenberg 11-11-2021

Foto: Piet Gispert

Rupert van Heijningen, advocaat en voorzitter Vrienden van Den Haag Van Heijningen. Bekende naam in het Haagse. Je hebt de Kunstzaal Van Heijningen op het Noordeinde. Je had advocaat mr. Leo van Heijningen, die onder meer de oorlogsmisdadiger Pieter Menten verdedigde, wat door veel mensen niet werd begrepen. En je hebt mr. Rupert van Heijningen, bekend van talloze procedures die hij namens wijkorganisaties voerde tegen de gemeente. Sinds kort is hij voorzitter van de Vereniging Vrienden van Den Haag, die zich inzet voor het behoud van het Haagse stadsschoon.

“Inderdaad, allemaal familie,” bevestigt Rupert van Heijningen (61), die we spreken op de redactie burelen aan de Juffrouw Idastraat. Bij Van Heijningen thuis op de Koninginnegracht wordt verbouwd, bovendien vindt hij het wel een mooie plek, zo in het hart van Den Haag, met uitzicht óp

en binnen gehoorsafstand van de Haagse Toren. “Leo van Heijningen sr. was mijn vader. Leo jr. van de Kunstzaal is mijn broer. En dan is er nog Eva, mijn zus. Zij is actrice.”

Een hoog artistiek gehalte in de familie. Maar bij u en uw vader wat minder, of niet?

“Nou, mijn vader was behalve advocaat ook hobby-historicus met Den Haag als grote interesse. Hij heeft een boek over de Hofvijver geschreven en een bundel met artikelen over opmerkelijke rechtszaken (‘De bevruchtende kus’, 1999, red.). Daarin toonde hij onder meer aan dat de socialistische voorman Domela Nieuwenhuis in 1886 nooit veroordeeld had mogen worden voor majesteitsschennis.

Mijn vader schreef ook gedichten. Zelf heb ik lang geacteerd. Dat begon al bij het schoolcabaret van het Aloysius College. Later heb ik nog gespeeld bij Toneelgroep Würz van Jules Terlingen.”

Maar daar bent u toch niet mee doorgedaan?

“Nee. Ik heb wel getwijfeld. Tijdens mijn studie rechten in Leiden zat ik bij het Leids Studenten Toneel, een subvereniging van Minerva. De jong overleden regisseur Willem van de Sande Bakhuyzen bracht me bij het professionele toneel. Ik kon dus beide kanten op: toneel en de juristerij.

Later heb ik nog meegespeeld in ‘De komedie van de liefde’ van Arthur Schnitzler bij het Nationale Toneel onder regie van Ger Thijs. Het was een heel mooi stuk, maar het liep niet zo goed. Om dan het hele land te moeten rondreizen, is niet leuk. Het acteursbestaan is onzeker en daarom heb ik toch gekozen voor de advocatuur. Ik heb later nog wel gastrollen gespeeld, onder meer in ‘Baantjer’.”

‘Het oude Spuikwartier zou nu een van populairste buurten zijn’

Komt de acteerervaring van pas in de rechtbank?

“Je weet hoe je je moet presenteren. Het kan helpen om afstand te nemen van jezelf en daar een personage neer te zetten. Maar uiteindelijk is het beter jezelf te zijn, maar ook dat moet je leren. Dat duurt een tijdje. Ik heb ook lesgegeven aan jonge advocaten, hoe ze zich moeten presenteren in de rechtszaal.”

U hebt aanvankelijk bij uw vader op kantoor gewerkt. Hebt u veel van hem geleerd?

“Zeker, zowel op het gebied van de advocatuur als van de strijd voor het Haagse stadsschoon. Hij zat in 1973 in het oprichtingsbestuur van de Vrienden van Den Haag. Hij heeft zich in de jaren zestig en zeventig ingezet voor het oude Spuikwartier, ooit een levendige buurt maar deels verkrot. Toen kwam het plan Nervi: de bouw van een hoge ministerietoren. Mijn vader heeft huiseigenaren bijgestaan die toen werden onteigend. Hij heeft ook een hele reeks processen tegen de projectontwikkelaar Zwolsman gevoerd. Die trad daar op als een soort huisjesmelker. Veel van zijn panden bleken opeens bouwvallig en werden onbewoonbaar verklaard, zodat de bewoners eruit moesten. Ir. Wiebenga, medearchitect van de Nirwana-flat, trad vaak voor mijn vader op als getuigedeskundige. Mijn vader had de pers toen tegen. In de Haagsche Courant werd hem het verwijt gemaakt dat hij de vooruitgang in de binnenstad tegenhield.”

Waarvoor sloeg de stemming om?

“Door de aangekondigde sloop van het Kurhaus. Particulieren hebben zich daartegen verzet. Naar aanleiding van deze zaak heeft de latere galeriehoudster Hermance Schaepman gezegd: ‘We moeten een permanent actiecomité vormen.’ En dat zijn de Vrienden geworden. Hermance kon onmogelijk zijn, maar daarin school haar kracht. De burgemeester liet zeggen dat hij er niet was als ze zich aandiende op het stadhuis. Maar ze was een doorzetter. ‘Ik weet heus wel dat je er bent, hoor,’ riep ze dan op het secretariaat naar de dichte deur van de burgemeesterskamer.”

Was het dus voorbestemd dat u voorzitter van de Vrienden zou worden?

“Dat durf ik niet te zeggen! Maar, inderdaad, ik heb het wel en wee van de vereniging altijd gevolgd. Als kind al.

Ik heb toen ik veertien was met Pasen eens een foto gemaakt van ons wandelende gezin in de sneeuw in Clingendael. Die is uitgekozen voor de eerste serie wenskaarten van de Vrienden. Ik weet ook nog dat er ooit aan het einde van het Westeinde drie oude huisjes stonden met klokgeveltjes. Die komen vrijwel niet voor in Den Haag. Die moesten en zouden gesloopt worden. Als schooljongen was ik daar al verontwaardigd over. Je had ooit ook nog het Julianahofje aan de Zwarteweg. Daar woonde een bijzondere mengelmoes van kunstenaars en echte Hagenezen. Zelfde verhaal. Dat móést weg. Er staat nu een karakterloos, vaag blok. Hoe is dat toch mogelijk? Dat hofje had perfect in een vernieuwd Spuikwartier gepast. Ik ben ervan overtuigd dat het oude Spuikwartier als er voorzichtiger was gesaneerd, nu een van populairste buurten van Den Haag zou zijn.”

We moeten nog even naar uw eigen wijk, de Archipelbuurt. Waarom keerde u zich begin jaren negentig tegen het plan-Bofill, de nieuwbouw op het Burgemeester De Monchylein?

“Tegen, tegen? Nee, Bofill vind ik een positief voorbeeld. Ook alle lof voor de rol van de gemeente. Wethouder Adri Duivesteijn kwam met Bofill (een Catalaanse architect, red.), maar de wijk maakte zich zorgen. De vrees bestond dat er van die enorme monumentale gevels zouden komen, zoals bij zijn andere projecten elders. Heel belangrijk was toen een architect in ruste, Guido de Sturler. Hij had een handleiding gemaakt van hoe je zou moeten bouwen in de Archipelbuurt: eenheid in verscheidenheid. Het ging niet om smaak, of om oud of nieuw, maar om meetbare gegevens als maat, ritme, hoogte, materiaalgebruik. Bofill vond dat interessant, hij stond ervoor open. De gemeenteraad heeft toen bepaald dat een bouwcommissie van de bewonersorganisatie invloed kreeg op het ontwerpproces. Wethouder Peter Noordanus heeft toen nog een faxapparaat laten installeren bij De Sturler, zodat hij direct met Bofill kon overleggen. Dat heeft gewerkt. De aansluiting op de wijk is sterk verbeterd.”

‘Het is raar dat de gemeente de skyline verrommelt’

Dat zou nu niet meer kunnen, denk ik.

“Nee, dat is een van de grote problemen nu. De ontwerpprocessen. Je hoort bij vrijwel elk project: de bewoners voelen zich buitengesloten, niet gehoord. Op papier is er van alles vastgelegd over participatie, maar het werkt niet. Hoe kan dat nou? Dat komt omdat participatie alleen zin heeft als je het aan het begin doet. Dat is een van dé belangrijke dingen voor de Vrienden, dat de gemeenteraad dat mogelijk maakt. Nu is er alleen achteraf inspraak mogelijk, als de plannen al bijna klaar zijn. Kijk, projectontwikkelaars hebben een heel makkelijke ingang bij de gemeente.

Daar is een apart loket voor. Daardoor wordt er al een heleboel informeel geregeld. Dan komt er een ontwerp en pas daarna wordt de buurt geïnformeerd en die voelt zich dan overvallen.”

Hoe zou het dan moeten?

“De nieuwe Omgevingswet schrijft voor dat je ‘een participatieprocedure’ moet hebben. Hoe die eruit moet zien, vermeldt de wet niet. Daar moet de gemeenteraad wat aan doen, zodat bewoners eerder worden geïnformeerd en eerder een inbreng kunnen hebben. Als Vrienden willen we ons hier graag sterk voor maken. Kijk naar het plan voor de hoogbouw op de Bellevue-locatie. De raad heeft gezegd: maak het maar wat lager. Maar het was beter geweest als de architect dit van tevoren had geweten. Wat ook raar is, is dat de gemeente er de skyline mee verrommelt. Eerdere uitgangspunten over een geleidelijk op- en weer aflopende lijn zijn snel weer losgelaten.”

Zijn de Vrienden van Den Haag niet een veel te conservatieve club?

“Nee! Wij zijn niet alleen maar tegen en de gemeente is niet onze vijand. Wij zeggen: ‘Behoud wat behouden moet blijven en betrek de stad bij de nieuwbouw, zodat we ook daarvan kunnen gaan houden.’ Zoals van het nieuwe stadhuis van Richard Meier. Dat is een dynamisch onderdeel van de stad geworden. En dat gaat met Amare ook gebeuren, denk ik, al doen die armoedig gedetailleerde woontorens eromheen afbreuk aan het gebouw. Ik denk dat de Vrienden ook een rol kunnen spelen om de Hagenaars te informeren over goede moderne architectuur. We hebben ook een sociale functie. Er zijn lezingen en excursies. Als thema voor ons lustrum in 2023 hebben we ‘Haagse waarden’ gekozen.”

Moet de gemeenteraad niet veel kritischer zijn als B en W weer met het zoveelste hoogbouwplan komen?

“De gemeenteraad heeft het primaat in de besluitvorming. Er is de afgelopen tijd goed opgetreden. Er komt meer dualisme (zelfstandig optreden van de raad, red.). De CID-plannen zijn bijgesteld, de sloop van de Valkenboskerk en de Theresiakerk aan de Apeldoornselaan is tegengehouden. De raad probeert ook de tijdelijke bebouwing van de tuin van het Catshuis tegen te houden, tegen de wil van het rijk in. Goed zo. Raad, ga zo door, wees niet te terughoudend. Wees zelfverzekerd. Wijs slechte plannen af!”

Meer informatie: <https://www.vriendenvandenhaag.nl>